

**OPINTOJEN ALOITUSVAIHEEN OHJAUS ETELÄ-
SAVON AMMATTIOPISTON LIIKETALouden
KOULUTUSYKSİKÖSSÄ**

Marja Teräväinen

**Kehittämishankeraportti
Marraskuu 2007**

**JYVÄSKYLÄN
AMMATTIKORKEAKOULU**

Tekijä(t) Teräväinen, Marja	Julkaisun laji Kehittämishankeraportti	
	Sivumäärä 26	Julkaisun kieli Suomi
	Luottamuksellisuus ☐ Salainen _____ saakka	
Työn nimi Opintojen aloitusvaiheen ohjaus Etelä-Savon ammattiopiston liiketalouden koulutusyksikössä		
Koulutusohjelma Ammatillinen opettajakorkeakoulu, Opinto-ohjaajakoulutus		
Työn ohjaaja(t) Virtanen, Riitta		
Toimeksiantaja(t)		
Tiivistelmä <p>Tämä kehittämishanke kuvaa opintojen aloitus- eli orientaativaiheen kehittämistä Etelä-Savon ammattiopiston liiketalouden koulutusyksikössä. Koulutusyksikössä on viime vuosina paneuduttu ohjauksen kehittämiseen ja samalla myös aloitusvaiheen ohjauksen kehittämiseen. Kuitenkaan kaikki opiskelijat eivät ole pystyneet ryhmäytymään omaan luokkaansa eivätkä kiinnittymään opintoihin tarpeeksi hyvin. Lisäksi keskeyttämisiä tapahtuu edelleen liikaa.</p> <p>Aloitusvaiheen ohjausta oli tarve kehittää niin, että se olisi suunnitelmallisempaa ja ohjeistettua ja myös toimijoiden roolit olisivat paremmin selvillä. Kun nämä asiat olisivat kunnossa, opiskelijoiden sitouttamisen pitäisi onnistua paremmin.</p> <p>Kehittämishankkeessa paneudun syksyn 2007 aloittavien ryhmien aloitusvaiheen ohjaukseen. Kehittämishankkeessa tutkailen ohjausta yleensä, opintojen ohjausprosessin eri vaiheita ja aloitusvaihetta erityisesti. Aloitusvaiheen ohjauksen osalta käyn läpi orientaatioviikon, ohjauksen toimijoiden roolit ja tehtävät sekä opintoihin orientoivaa materiaalia. Lisäksi pohdin mitä muita asioita opintojen aloitusvaiheessa olisi huomioitava.</p> <p>Kehittämishankkeen tärkeimpiä tuotoksia ovat selkeä suunnitelma aloitusvaiheen kehittämiseksi sekä työnjako aukikirjoitettuna taulukon muotoon. Kehittämishanke toimii lähtökohtana tulevien vuosien työlle aloitusvaiheen ohjauksen edelleenkehittämiseksi.</p>		
Avainsanat (asiasanat) Ohjaus, opinto-ohjaus, aloitusvaihe, orientaatio, ryhmäyttäminen		
Muut tiedot		

Author(s) TERÄVÄINEN, Marja	Type of Publication Development project report	
	Pages 26	Language Finnish
	Confidential ☐ Until _____	
Title Student counselling at the beginning phase of studies in South Savo Vocational College, Business department		
Degree Programme Teacher Education College, Student Counsellor Education		
Tutor(s) VIRTANEN, Riitta		
Assigned by		
Abstract <p>This development project describes the development of student counselling at the beginning of their studies (the orientation phase) in the business department of South Savo Vocational College. Developing student counselling has been a point of focus in the business department as well as developing counselling at the orientation phase. All students have not, however, been able to group within their own class or to connect themselves to the studies well enough. Additionally, too many students drop out of their studies.</p> <p>There is a need to develop counselling so that it would be both more systematical and instructed. The roles of people involved should also be clarified. When we get these issues in order, it should be easier to make students more committed to their studies.</p> <p>This development project concentrates on the orientation counselling of the students who began their studies in autumn 2007. The development project examines counselling in general, the different phases of the counselling process and more specifically the orientation phase. When it comes to the counselling in the orientation phase, the orientation week, the roles of people involved in counselling and the material used in the orientation of students are dealt with. Furthermore, this study explores what other things should be considered in the orientation phase.</p> <p>The main results of the development project are a clear plan for the orientation phase counselling and a role division in a table format. The development project will function as a starting point for further development work of orientation phase counselling.</p>		
Keywords Counselling, student counselling, orientation, orientation phase, grouping,		
Miscellaneous		

1	Johdanto	2
2	Lähtökohdat ja menetelmät	3
3	Ohjaus	3
3.1	Ohjaus käsitteenä	3
3.2	Ohjaus prosessina vaihe vaiheelta	5
4	Aloitusvaiheen ohjaus	8
4.1	Aloitusvaiheen suunnittelu	8
4.2	Ryhmän merkitys	9
5	Lähtötilanne	10
6	Aloitusvaiheen kehittäminen	12
6.1	Orientaatioviikko.....	12
6.2	Orientoiva materiaali.....	13
6.3	Toimijoiden tehtävät	14
6.3.1	Ryhmänohjaajan tehtävät	14
6.3.2	Opiskelijatutorien tehtävät	16
6.3.3	Opinto-ohjaajan tehtävät	16
6.3.4	Aineenopettajien tehtävät	17
6.3.5	Muut toimijat.....	17
6.4	Aloitusvaiheessa huomioitavaa	17
6.4.1	Ryhmäjako	17
6.4.2	Orientoivat kurssit.....	17
6.4.3	Vanhempainilta	18
6.4.4	Erytystä tukea tarvitsevat opiskelijat	18
7	Päätelmät	18
	Lähteet	22

Liitteet

Liite 1 ALOITUSVAIHEEN OHJAUKSEN TEHTÄVÄJAKO	24
---	-----------

Liite 2 ORIENTAATIOVIIKON OHJELMA 2007	26
---	-----------

1 Johdanto

Kehittämishankkeeni aiheena on opintojen aloitusvaiheen ohjaus Etelä-Savon ammattiopiston (ESEDU) liiketalouden koulutusyksikössä. Tähän sisältyy mm. orientaatioviikon kehittäminen ja opiskelun/oppimisen ohjaus.

Etelä-Savon ammattiopiston liiketalouden yksikössä on mahdollisuus suorittaa liiketalouden perustutkinto (merkonomi) ja tietojenkäsittelyn perustutkinto (datanomi). Joka syksy meillä alkaa kaksi peruskoulupohjaista ja yksi yo-pohjainen merkonomiryhmä sekä yksi datanomiryhmä, jossa suurin osa opiskelijoista on suoraan peruskoulusta tulevia. Opiskelijaryhmät ovat hyvin heterogeenisiä ja ryhmäyttäminen on syksyisin suuri haaste opettajakunnalle.

Yksikössämme on johdonmukaisesti pyritty kehittämään orientaatioviikkoa samalla kun koko ohjaustoimintaakin. Vastuuta on annettu opinto-ohjaajalle, ryhmänohjaajille ja tutoreille, mutta jonkinlaista napakkuutta kaivataan opintojen alkuun. Ryhmät ovat hyvin heterogeenisiä ja niiden ryhmäyttämisessä on paljon tekemistä. Koska meillä lähes kaikkia aineita opettaa eri opettaja, ryhmänohjaaja ei ole yhtä tiiviisti alkuvaiheessa mukana kuin monilla muilla aloilla. Näin ollen opiskelijat ovat usein omillaan jo alusta asti. Monet nuoret eivät kuitenkaan vielä osaa toimia itseohjautuvasti ja tarvitsisivat enemmän tukea. Tuen tarjoamiseen on tarkoitus löytää lisäkeinoja kehittämishankkeen myötä.

Ajatuksena on myös miettiä kuinka opintojen alkuvaiheessa pystyttäisiin kaikki opiskelijat imaisemaan opiskelun tiivistähtiseen rytmiin mukaan. Tällä tarkoitan ihan konkreettisesti oppimisvalmiuksien kehittämistä ja tiettyä oman elämän hallinnan ohjausta.

Opintojen keskeyttämisen korkeat luvut omassa yksikössämme ovat osaltaan herättäneet minut ajattelemaan orientaatiovaiheen ja ryhmäyttämisen merkitystä. Ensimmäiset 1½ vuotta ovat ryhmien kannalta hankalimmat. Kun merkonomiryhmät jakautuvat koulutusohjelman mukaisesti ryhmiin toisen opiskeluvuoden syksyllä, ryhmäytyminen näihin uusiin ryhmiin tapahtuu kokemusteni mukaan helpommin. Datanomeilla ryhmä säilyy samana koko opintojen ajan, mutta ryhmäyttäminen on toki yhtä ongelmallista opintojen alussa kuin merkonomeillakin.

Ohjaushenkilöstö koulutusyksikössämme on sitoutunutta ja yhteistyö toimii hyvin. Lisäksi koulutusyksikössämme on viime vuosina haluttu panostaa ohjaukseen, mikä osaltaan mahdollistaa orientaatiovaiheen toiminnan kehittämisen. Myös tutor-opiskelijat ovat yleensä olleet innokkaita ja reippaita, joten heidän käyttöönsä vertaistukena voitaisiin kehittää edelleen.

Etelä-Savon ammattiopistossa tapahtui elokuun alusta 2007 suuria organisaationmuutoksia kun Mikkelin ammattiopisto ja Mikkelin aikuiskoulutuskeskus yhdistyivät yhdeksi oppilaitokseksi. Samalla siirryttiin tiimiorganisaatioon, mikä omassa yksikössämme vaikuttaa merkittävästi arjen työhön. Tiimiorganisaation myötä meillä on merkonomi- ja datanomiitiimi eikä enää ollenkaan esimerkiksi ohjaustiimiä, joka aiempina vuosina on toiminut hyvin. Organisaatiomuutos tuo omat haasteensa ohjaustyöhön ja erityisesti sen kehittämiseen.

2 Kehittämishankkeen tavoitteet

Tämän kehittämishankkeen tavoitteena on kehittää ja jäsentää aloitusvaiheen ohjausta oppilaitoksessamme. Kun aloitusvaihe prosessina on hyvin suunniteltu, yksityiskohtien kehittäminen vuositasolla on helpompaa. Aloitusvaiheen ohjausta pohtiessani kehittämishankkeen tavoitteet muotoutuivat seuraavanlaisiksi: kehittää uusia toimivia käytänteitä aloitusvaiheen ohjaustoimintaan, koota aloitusvaiheessa tarvittavaa materiaalia, selkeyttää toimijoiden rooleja aloitusvaiheessa, sitouttaa henkilökuntaa aloitusvaiheen ohjaukseen, kehittää vertaistutortoimintaa, vahvistaa ryhmäyttämistä, vähentää poissaoloja ja vähentää keskeyttämisä.

3 Ohjaus

3.1 Ohjaus käsitteenä

Onnismaa määrittelee ohjauksen ajan, huomion ja kunnioituksen antamiseksi (Onnismaa 2007, 7). Onnismaan mukaan ohjaustyö edistää keskustelun keinoin ohjattavan kykyä parantaa elämäänsä haluamallaan tavalla ja sen tavoitteena on auttaa ohjattavaa käyttämään omia mahdollisuuksiaan tavoitteellisesti hyväkseen. Onnismaa jatkaa, että nykyään ohjaus on usein yhteistyötä ja elämänsuunnittelun riskikysymysten ja eettisten kysymysten yhteistä tarkastelua ja arviointia. Näissä Onnismaan määrittelyissä olennaisimmat seikat ovat mielestäni 1) keskustelu ja 2) yhteistyö. Nämä kaksi asiaa muodostavat kaiken ohjauksen perustan: ohjaajan ja ohjattavan keskinäisen suhteen. Kun ohjaussuhde perustuu yhteistyölle ja keskustelulle, ollaan ohjauksessa oikealla tiellä. (Onnismaa 2007, 7.)

Onnismaa kertoo myös ohjausprosessin määritelmiä: ”Prosessista puhuttaessa on viitattu ainakin seuraaviin asioihin:

- mihin tahansa muutokseen yleisesti
- terapeutteja vaikuttaviin ja estäviin tekijöihin
- ajatukseen elämästä jatkuvana joksikin tulemisena
- ohjattavan omaan vaikeiden asioiden prosessointiin.”

Onnismaa lisää, että ohjauksen prosessi voi siis tarkoittaa lähes mitä tahansa. (Onnismaa 2007, 23.)

Lairio & Puukari listavat Gladdingin luettelemia ohjauksen määritelmissä havaittavia yhteisiä piirteitä seuraavasti: ”1) ohjaus on ammatti, joka edellyttää tiettyä koulutusta, 2) ohjaus on aktiivista toimintaa, ei pelkkää passiivista ongelmien kuuntelemista, 3) ohjauksessa käsitellään henkilökohtaisia, sosiaalisia, ammatillisia ja koulutuksellisia kysymyksiä, 4) ohjaajat työskentelevät yleensä ”normaalien” ihmisten parissa, joiden ongelmat vaativat esim. informaatiota tai lyhytkestoisia interventioita, 5) ohjaus on teoriapohjaista ja noudattaa joitakin yleisiä periaatteita, 6) ohjausprosessin avulla ohjattava oppii tekemään päätöksiä ja muodostamaan uusia tapoja toimia, tuntea ja ajatella sekä 7) ohjaus jakaantuu useisiin erityisalueisiin, kuten opinto-ohjaukseen, avioliittoneuvontaan ja mielenterveysneuvontaan.” (Lairio & Puukari 1999, 11.)

Laaksonen ja Wiegand (2000) kuvaavat opinto-ohjaajan tehtäviä seuraavasti: ”Opinto-ohjaaja on koulun kasvatukselliseen, opetukselliseen ja ammatinvalinnan ohjaukseen erikoistunut opettaja. ... (Opinto-ohjaajien) tulisi myös vaikuttaa koulun opetukseen ja muun toiminnan suunnitteluun siten, että edistetään oppilaiden opiskelua ja persoonallisuuden kaikinpuolista kehitystä.” (Laaksonen ja Wiegand 2000, 17.)

Lerkkasen (2002) mukaan ohjaus on perinteisesti ryhmitelty kasvatukselliseen, opetukselliseen ja ammatinvalinnan ohjaukseen. Lerkkasen jatkaa: ”Kasvatuksellisen ohjauksen tavoitteena on auttaa opiskelijaa kehittymään itsenäiseksi, aktiiviseksi, sopeutumiskykyiseksi ja persoonallisuudeltaan ehjäksi yksilöksi, jolla on edellytykset kehittää itseään ja yhteisöään. Opetuksellisen ohjaamisen tavoitteena on auttaa opiskelijaa kehittämään opiskeluun liittyviä työtapojaan ja valitsemaan kykyjään vastaavia opintoja. Ammatinvalinnanohjauksen tavoitteena on auttaa opiskelijaa pääsemään selville taipumuksistaan, laatimaan koulutus- ja

ammattiuraansa koskevia suunnitelmia ja päätöksiä sekä toteuttamaan niitä.” (Lerkkanen 2002, 50-51.) Kaikki nämä osa-alueet ovat tärkeitä ohjauksessa ammatillisella toisella asteella ja jokaiseen panostetaan ainakin jossain määrin.

Kun opiskelija tulee opiskelemaan taloomme, hän on jo tehnyt jonkinasteista ura- ja ammatinvalintaa valitessaan opiskelualansa. Haasteita uravalinnan ohjauksessa tulee eteen myös meillä: on valittava koulutusohjelma ja valinnaisainepaketteja. Lisäksi opiskelijoilla saattaa herätä jossain vaiheessa epäily valitsemansa alan sopivuudesta itselleen. Ammatillisen kehittymisen kurssi on yksikössämme tarjolla kaikille päättävälle opiskelijoille, siis kolmantena opiskeluvuotena, jolloin paneudutaan syvällisemmin oman uran suunnitteluun ja tulevaisuuden ammatillisiin ja koulutusvalintoihin.

Kasvatuksellista ohjausta eli persoonallisuuden kasvua ja kehitystä tukevaa ohjausta pyritään ammatillisella toisella asteella tekemään koko opintojen ajan. Ryhmänohjaaja tapaa ryhmäänsä pääsääntöisesti kerran viikossa. Jos akuutteja asioita ei ole, ryhmänohjauksen tunteja on harvemmin. Ryhmänohjauksen tunteja voi myös opinto-ohjaaja käyttää opinto-ohjaukseen tarvittaessa. Näillä tunneilla puhutaan toki arkisista asioista, kuten rästeistä ja poissaoloista, mutta käydään myös läpi *Minä oppijana* –kokonaisuutta, jota on työstyetty muutaman vuoden ajan oppilaitoksessamme. Tähän sisältyy paljon persoonallisuuden kasvuun liittyviä asioita ja lisää näitä tulee vielä Ammatillisen kehittymisen kurssilla päättövuotena.

Koulutuksen alussa tärkeimmäksi ohjauksen osa-alueeksi nousee mielestäni opetuksellinen ohjaus eli oppimisen ja opiskelun ohjaus. Tähän on panostettava, että jokainen opiskelija saisi opintonsa hyvään alkuun.

Koulutuksen alussa tärkeimmäksi ohjauksen osa-alueeksi nousee mielestäni oppimisen ja opiskelun ohjaus. Tähän on panostettava, että jokainen opiskelija saisi opintonsa hyvään alkuun.

3.2 Ohjaus prosessina vaihe vaiheelta

Ohjauksessa voidaan nähdä neljä eri vaihetta, jotka ovat aika ennen opintojen aloittamista eli nivelvaihe, opiskelujen aloitusvaihe eli kiinnittämisvaihe, varsinainen opiskeluvaihe eli opiskeluprosessin käynnissä pidon vaihe ja opintojen päättövaihe eli työelämään siirtymisen vaihe. Seuraavaksi avaan eri vaiheita yleisesti ammatillisella toisella asteella ja oman oppilaitokseni osalta.

1. Aika ennen opintojen aloittamista (nivelevaihe)

Nivelevaiheeseen peruskoulusta ammatilliselle toiselle asteelle siirryttäessä liittyy olennaisesti ammatillisesta koulutuksesta ja sen tarjoamista vaihtoehtoista tiedottaminen ja markkinointi peruskoulujen opetus- ja ohjaushenkilöstölle sekä opiskelijoiden vanhemmille sekä potentiaalisten syrjäytyjien ohjauksen tehostaminen peruskoulun jälkeiseen koulutukseen esimerkiksi seuraavien keinojen avulla:

- nivelpalaverit paikkakunnilla
- pelisääntöjen ja roolien luominen
- tiedonkulku: ammatillisten opettajien vierailut peruskoulujen yläluokilla, peruskoulun opinto- ohjaajien ja erityisopettajien kohtaamis- ja koulutuspäivät sekä tiedotusmateriaali.

2. Opiskelujen aloitusvaihe (kiinnittämisvaihe)

Kiinnittämisvaihe on opiskelijoiden orientoimisjakso, johon sisältyy uusien opiskelijoiden vastaanotto ja perehdytys, yksilöllisten opiskeluedellytysten selvittäminen, ryhmäyttäminen, pedagogisen suhteen luominen, tukiverkostojen rakentaminen ja oppimaan oppiminen.

3. Varsinainen opiskeluvaihe (opiskeluprosessin käynnissä pidon vaihe)

Ohjauksen kannalta opiskeluprosessia pidetään käynnissä seuraamalla opintojen etenemistä, opettajien ja opiskelijahuoltohenkilöstön tiedonvaihdolla, roolien ja vastuiden selkeällä jaolla ohjaustyössä ja tarjoamalla vaihtoehtoisia opiskelupolkuja.

4. Opintojen päättövaihe (työelämään siirtymisen vaihe)

Työelämään siirtymisen vaiheessa tärkeässä roolissa ovat ura- ja rekrytointipalvelut, työssäoppimisen laadun ohjeistus, työpaikkarekisterit, info- ja rekrytointitilaisuudet ja työhön hakemisen opastaminen.

(Osaava nuori työelämään.)

Toisinaan opiskelupolun vaiheisiin liitetään vielä seurantavaihe (Lerkkanen 2002, 49).

Omassa oppilaitoksessamme opiskelupolun eri vaiheisiin kuuluu seuraavanlaisia ohjaustoimenpiteitä:

1. Ennen opintojen aloittamista

- oppilaitoksen markkinointi 8- ja 9-luokkalaisille
- hakujärjestelyt

2. Opiskelujen aloitusvaihe

- uusien opiskelijoiden vastaanotto ja perehdytys
- kunkin opiskelijan yksilölliset opiskeluedellytykset ja tausta (*HOPS, Tullaan tutuksi – keskustelu*)
- ryhmäyttäminen (hyvin ryhmäytyneessä ryhmässä opiskelijat pitävät huolta toisistaan)
- pedagogisen suhteen luominen kunkin opettajan kohdalla
- tukiverkostojen rakentaminen
- oppimaan oppiminen (<http://www.uku.fi/mci/tyoelamaan/ohjausjarjestelma.shtml>)
- tietoiskut lukio-opinnoista ja valinnaisopinnoista
- ensimmäiset yhteydenotot kaikkiin vanhempiin (jos mahdollista)
- vanhempainilta

3. Varsinainen opiskeluvaihe

- opintojen etenemisen seuraaminen
- tiedonkulku henkilöstön sisällä ja ulkopuolisten sidosryhmien kanssa
- valinnaisiin opintoihin liittyvät järjestelyt
- henkilökohtainen lisäohjaus ja vaihtoehtojen etsiminen niille, jotka eivät pysy opintojen tahdissa

4. Opintojen päättövaihe

- ammatillinen kehittyminen – opintojakso kaikille päättävien vuosiluokkien opiskelijoille
- henkilökohtainen lisäohjaus tarvitseville, jotka pohtivat minne suunnata opintojen jälkeen

4 Aloitusvaiheen ohjaus

4.1 Aloitusvaiheen suunnittelu

Teoksessa Miten tuemme opiskelijaa oppilaitoksessamme listataan asioita, joita ohjaussuunnitelmassa pitäisi päättää opintojen alkuvaiheeseen liittyen (Numminen, Heino, Joronen-Vallin, Karlsson, Lerkkanen, Virtanen 2005, 12)

- Opiskelijan perehdytys oppilaitokseen ja opintoihin
- Tulohaastattelut
- Opiskelijoiden auttaminen osallisiksi oppilaitosyhteisöön
- Turvaverkot poissaolojen ja keskeyttämisen havaitsemiseksi ja syrjäytymisen ehkäisemiseksi
- Ohjaus keskeyttämistapauksissa
- Opiskelijoiden perehdyttäminen uusiin opiskelutapoihin
- Järjestelyt oppimisvaikeuksien havaitsemiseksi ja hoitamiseksi
- Opiskelijoiden ohjaaminen laatimaan henkilökohtainen opiskelusuunnitelma
- Valinnaisuuden ja valinnanmahdollisuuksien selvittäminen opiskelijoille
- Aikaisempien opintojen hyväksilukeminen
- Perehdyttäminen oppilaitoksen tapoihin ja arkirutiineihin sekä koulun ympäristöön ja harrastusmahdollisuuksiin
- Koulun järjestyssäännöt
- Yhteistyö kotien kanssa
- Kaikille mahdollisuus henkilökohtaiseen ohjaukseen kriittisessä alkuvaiheessa
- Yhteys opinto-ohjaajaan: vastaanottoajat, sähköpostiyhteydet
- Ohjauksen saatavuus opintojen mahdollisesti keskeytyessä
- Muu ohjaus; ohjauksen sisällöt ja teemat ryhmä- ja luokkaohjauksessa
- Oppilaitoksen Internet-sivusto ajankohtaisessa tiedottamisessa tms.
- Opiskelijoitten informointi opinto-ohjauksen palveluista, työnjaosta ja palvelujen saatavuudesta
- Opiskelijahuoltoryhmän rooli ohjauksen suunnittelussa
- Opiskelijoiden henkisen ja fyysisen turvallisuuden varmistaminen

Näitä asioita olen oman oppilaitoksemme osalta pohtinut liitteessä 1.

Aikuisopiskelijaryhmä esimerkkinään Lehtinen ja Jokinen (1996) toteavat että ohjauksessa olennaista on itsetuntemuksen lisäämisen ja kehittymisen tukeminen, urasuunnitteluun ja itsenäisten valintojen tekemiseen sekä itsenäiseen oppimiseen ohjaus. Lehtisen ja Jokisen mukaan aloitusvaiheen ohjauksen tavoitealueet voivat olla:

1. myönteisen oppimisilmapiirin luominen
2. yleiskuvan muodostaminen oppilaitoksen toimintakulttuurista ja monimuoto-opiskelusta,
3. henkilökohtaisen, aktiivisen otteen luominen tavoitteellisiin opintoihin,
4. orientoituminen ammatillisiin opintoihin,
5. henkilökohtaisen opintosuunnitelman laatimisprosessin käynnistäminen. (Lehtinen ja Jokinen 1996, 60.)

Näihin tavoitealueisiin omassa koulutusyksikössämme on tarkoitus panostaa, sillä mielestäni samat asiat ovat tärkeitä nuorempienkin opiskelijoiden ollessa kyseessä.

4.2 Ryhmän merkitys

Ryhmäyttämisen merkitys on olennainen opiskelijan sitouttamisessa uuteen opiskeluympäristöön. Myös motivoiminen opiskeluihin on yksi ryhmäyttämisen päämääristä.

Ohjatun ryhmän toiminnalla on Niemistön mukaan tavallisesti kaksi tavoitetta: 1) toimia tehokkaasti ja 2) huolehtia omasta kiinteydestään. Tietoisuus tavoitteesta (perustehtävästä) on mielekkään ryhmätyöskentelyn lähtökohta. Päämäärätietoisuus helpottaa ryhmän jäsenten motivoitumista. Niemistö jatkaa, että koulutukseen haetaan tietoisina koulutuksen tavoitteista ja tällöin koulutusryhmään kuulumisenkin sisältää sopimuksen osallistumisesta ja sopimus sitoo kaikkia osapuolia. Monet oppilasryhmistämme vastaavat kuitenkin Niemistön kuvausta ryhmästä, jonka jäsenet eivät ole selvillä ryhmän tarkoituksesta eivätkä tällöin ole motivoituneita ryhmän toimintaan. ”Väärinkäsitys ja tietämättömyys tavoitteesta saattaa johtua myös siitä, että henkilön motivaatio on jo alun perin suuntautunut muualle. Esimerkiksi opiskelijaryhmä ei saa harjoitustyötään tehtyä, jos sen jäsenet eivät ole kiinnostuneet kyseisestä oppiaineesta, mutta suorittavat sitä paremman puutteessa.” (Niemistö 1998, 35-37.)

Tämän valossa opiskelijoiden motivointi nousee tärkeäksi orientaatiovaiheen tavoitteeksi. Toki emme mahda mitään sille, että osa opiskelijoista tulee taloomme juuri ”paremman puutteessa”, koska eivät pääse sinne minne haluavat tai eivät vielä tiedä mitä oikeasti haluavat työkseen tehdä. Kaikki opiskelijat eivät myöskään pidä kaikista oppiaineista tai eivät näe joittenkin

oppiaineiden opiskelua tärkeänä oman tulevaisuutensa kannalta. Tässä vaiheessa merkitykselliseksi nousee orientaatioviikolle suunniteltu oppiaineitten esittely, jolloin opettajat pitävät oppiaineensa tunnit tarkoituksenaan esitellä kyseistä oppiainetta ja sen merkitystä alan opinnoissa. Jos opettajat ovat valmiita todella panostamaan tähän ja miettivät itsekkin asiaa syvällisemmin, heidän on mahdollista lisätä opiskelijoiden motivaatiota ja kiinnostusta omaan oppiaineeseensa ja samalla koko koulutukseen.

Ryhmän ohjaajan taitoja listaavat Ruponen, Nummenmaa ja Koivuluhta (2000) seuraavasti: reaktiotaidot, vuorovaikutustaidot ja toimintataidot. Reaktiotaitoja (ryhmän) ohjaaja käyttää yksilöiden ja koko ryhmän tarpeiden ja toiminnan ymmärtämiseen (esim. aktiivinen kuuntelu, selventäminen, empatia), vuorovaikutustaitoja taas vuorovaikutukseen rohkaisemiseen ja kanssakäymisen ohjaamiseen (esim. tasapuolinen huomioon ottaminen, tukeminen) ja toimintataitoja osallistujien rohkaisemiseen ilmaisemaan itseään ja jakamaan kipeitäkin tunteja (esim. vahvuuksien esiin nostaminen, tavoitteiden asettaminen ja niihin sitoutuminen). (Ruponen, Nummenmaa, Koivuluhta 2000, 170.)

Ryhmänohjaajien kouluttaminen on yksi tavoitteista ohjauksen jatkokehityksen suhteen. Kaikilla ryhmänohjaajilla pitäisi olla valmiudet ja perustaidot ryhmän ohjauksen perusasioista. Näin ei kuitenkaan vielä meillä ole, joten tämän asian eteen on vielä tehtävä työtä.

5 Lähtötilanne

Etelä-Savon ammattiopiston liiketalouden koulutusyksikössä aloittaa joka syksy opintonsa noin 80-100 uutta opiskelijaa, joille on perinteisesti järjestetty orientaatioviikko. Sitä on kehitetty muutaman viime vuoden aikana niin, että ensimmäinen viikko olisi pehmeä lasku opintoihin, jolloin panostettaisiin tutustumiseen oppilaitokseen, opettajiin, luokkatovereihin ja oppiaineisiin. Tämä on mielestämme toiminut aika hyvin, mutta kehittämistä vielä on, koska monet asiat jäävät vielä epäselviksi suoraan peruskoulusta tulleille opiskelijoillemme eivätkä kaikki pääse ryhmän toimintaan mukaan. Toisaalta on niitä, jotka eristyvät ryhmästä tarkoituksella, mutta uskon että alkuvaiheen tiivis ryhmäyttäminen voisi tehotta ainakin osaan heistä.

Opettajat ovat hyväksyneet orientaatioviikon osaksi yksikkömme toimintaa ja ovat mielestäni sisäistäneet sen merkityksen. Kuitenkin kokonaisen viikon käyttäminen pelkkään ryhmäyttämiseen ja tutustumiseen tarkoittaa joittenkin oppiaineitten osalta monen tunnin aukkoa kurssin lähituntien määrään. Siksi toivoinikin etukäteen että voisimme tehdä jonkinlaisia

rakenteellisia muutoksia (aloitusvaiheen porrastus tms.), mutta niille ei vielä yksikkömme johto ole syttynyt.

Tutor-opiskelijat ovat olleet mukana orientaatioviikon suunnittelussa ja ottaneet ison osan vastuuta viikon päättävästä suunnistuksesta. Ongelmana on ollut se, että koska ajankohdaksi on valittu tuo ensimmäisen viikon perjantai, tutor-ohjaajalla on ollut aika vähän aikaa tavata tutor-opiskelijoita ennen sitä. Jatkossa olisikin tarkoituksena aloittaa orientaatioviikon ja tutoreiden syksyn toiminnan suunnittelu jo keväällä uusien tutoreiden kanssa.

On myös huomioitava että aloitusvaihe on laajempi käsite kuin pelkkä orientaatioviikko. Jos ryhmäytyminen ja sitoutuminen opintoihin ja opiskeluympäristöön saadaan orientaatioviikon aikana hyvälle alulle, ei sen saa antaa lopahtaa jatkossakaan.

Aloitusvaiheen ohjaukseen kaivataan tarkennettua tehtävänjakoa, johon osaltaan tuo lisäapua koko oppilaitoksen (ESEDUn) kattava ohjaussuunnitelmiseen ja tehtävä- ja toimenpidetaulukoineen. Tähän kehittämishankkeeseen hahmottelen aloitusvaiheen ohjauksen tehtävänjakoa; jatkokehittelyä vaatii koko ohjausprosessin tehtävänjako oman yksikkömme osalta.

Kaikki tämä aloitusvaiheessa tehtävä työ on mielestäni tärkeässä roolissa opiskelijoiden sitouttamisessa opintoihin ja oppilaitokseen. Joukossa on aina niitä, jotka huomaavat toisena opiskeluvuotena olevansa väärässä paikassa ja niitä, jotka putoavat kärryiltä jo ensimmäisen vuoden syksyllä, mutta jos aloitusvaiheessa panostetaan ryhmäyttämiseen ja siihen, että jokainen opiskelija tietää mihin on ryhtymässä, kärryiltä putoamista, syrjäytymistä ja motivaatio-ongelmia ilmenee toivottavasti vähemmän.

Kehittämishankkeessa lähdin liikkeelle tämänhetkisen tilanteen tarkastelusta, jonka pohjalta määrittelin kehittämiskohteet. Kehittämistyön suunnittelu oli tärkeä vaihe etenemisessä, koska hyvän suunnitelman pohjalta kehittämistyötä on helppo jatkaa kehittämishankkeen valmistuttuakin. Suunnittelin aloitusvaiheen ohjauksen kehittämistä pääasiassa itse, koska opinto-ohjaaja on vastuussa orientaatioviikosta, tutor-toiminnasta ja ohjauksen kehittämisestä. Lisäksi tiimiorganisaation myötä ohjaustiimiä ei enää ole, joten ohjaushenkilöstön kokoontumiset ovat hyvin sattumanvaraisia. Lähimmät työtoverini ovat tiimivastaavat ja erityisopetusvastaava, joita konsultoin tehdessäni suurempia päätöksiä. Lisäksi pyysin sähköpostitse kommentteja esimerkiksi orientaatioviikon ohjelmaan ja ryhmänohjaajien muistilistaan koko henkilökunnalta ja sainkin hyviä parannusehdotuksia.

Alan kirjallisuus ja internetistä löytyvä materiaali on ollut hyvänä apuna kehittämistyössä. Lisäksi olen käyttänyt hyödyksi opinto-ohjaajankoulutuksesta saatua materiaalia ja erityisesti keskusteluja kollegojen kanssa.

Itse kehittämistyö tapahtui syksyllä 2007 uusien opiskelijoiden aloitusvaiheen edetessä. Siinä olivat mukana kaikki tässä työssä listatut toimijat, joille toimin tavallaan toimeksiantajana. Kehittämistyötä olen pystynyt jossain määrin arvioimaan henkilökunnalta ja opiskelijoilta saamani palautteen avulla, mutta varsinainen tulosten arviointi ja analysointi voi tapahtua vasta myöhemmin kun nähdään onko kehittämistyöllä ollut vaikutuksia esimerkiksi poissaolojen ja keskeyttämisten määrään.

6 Aloitusvaiheen kehittäminen

Tässä luvussa kuvaan syksyllä 2007 aloittaneiden opiskelijoiden opintojen aloitusvaihetta Etelä-Savon ammattiopiston liiketalouden yksikössä. Aloitusvaiheella tarkoitan ensimmäisen opiskeluvuoden ensimmäistä jaksoa, joka on selkeästi se ajanjakso, joka opiskelijoilla menee alkumyllerrykseen ja ryhmän muodostumiseen. Ensimmäisen jakson aikana roolit ryhmässä muotoutuvat ja pystytään näkemään kuka sitoutuu opintoihin. Myös suurin osa keskeytyksistä tapahtuu ensimmäisen jakson aikana.

6.1 Orientaatioviikko

Jotta opiskelijat pääsisivät hyvin opintojensa alkuun, opintoihin orientoitumiseen käytetään ensimmäisen opiskeluviikon aikana runsaasti aikaa. Orientaatio on aloitettava napakasti yhteistyössä kaikkien oppilaitoksen toimijoiden kanssa. (Orientaatioviikon 2007 ohjelma liitteessä 2.)

Orientaatioviikon tarkoituksena on tutustuttaa uudet opiskelijat oppilaitokseen, henkilökuntaan ja opiskeluun meillä niin, että he voivat ilman suurempia vaikeuksia aloittaa opintonsa.

Orientaatioviikon käytännön toimijoita ovat merkonomi- ja datanomitiimien vetäjät, opo ja tutor-ohjaaja, tutorit, aineenopettajat, opintotoimiston väki, terveydenhoitaja ja koko koulun henkilökunta.

Orientaatioviikko käynnistyy yhteisellä kokoontumisella auditoriossa, jossa henkilökunta ja tutorit esittäytyvät ja opiskelijat jaetaan luokkiin. Auditoriosta jatketaan ryhmänohjaajan ja tutorien johdolla luokkiin, joissa aloitetaan tutustuminen sekä muihin ryhmäläisiin.

ryhmänohjaajaan ja tutoreihin että oppilaitokseen ja opintojen sisältöön. Ensimmäisenä päivänä pyritään kuitenkin pysyttämään perusasioissa.

6.2 *Orientoiva materiaali*

Aloitusvaiheen ohjaukseen kootaan opiskelijoille jaettavaa aineistoa, jonka jakamisesta huolehtii ryhmänohjaaja. Lisäksi ryhmän- ja opinto-ohjaajille on tarjolla omaa aineistoa ryhmän orientoimiseen ja ryhmäyttämiseen sekä koko opintojen ajan tapahtuvaa ohjausta varten Moodle-oppimisympäristössä. Moodlen osalta orientoivaa pakettia ei saatu valmiiksi tämän syksyn aikana, mutta Moodlea on kyllä tänäkin vuonna käytetty aloitusvaiheen ohjauksessa.

1. Kansio jokaiselle uudelle opiskelijalle, sisältö:

- a) Opiskelijan opas
 - Opintosuhteeri ja joku/jotkut opettajista päivittävät vuosittain
 - Toimisto painattaa tarpeellisen määrän
- b) Lukujärjestykset
- c) Jaksotukset
- d) OPS
- e) Opintosuhteeriltä opintoetuisuuksiin liittyvä materiaali

Saatavilla
myös
sähköisenä
Moodlessa

2. Ryhmäyttämiseen liittyvä materiaali (Moodlessa)

3. HOPS-lomake (Moodlessa)

4. Tullaan tutuksi –lomake (Moodlessa)

5. Opiskelutekniikkaan liittyvää materiaalia (Moodlessa)

– Linkkejä mm. oppimistyyleihin:

<http://www.tkk.fi/Yksikot/Opintotoimisto/Opetuki/tehopenaali/itsetuntemus/oppimistyylit.htm>

– Linkkejä mm. opiskelutekniikoihin:

<http://www.peda.net/veraja/opofi/jkl/hemminki/opiskeluntueksi/opiskelutekniikat>

– Lisäksi valmiiksi työstettyä materiaalia ryhmänohjaajien käyttöön

6. Asio-ohjeistus (ja linkki Asioon Moodlessa)

7. www.esedu.fi/liiketalous

8. Ryhmänohjaukseen liittyvää materiaalia (Moodlessa) (Ryhmyrit-työtila)

Tullaan tutuksi –lomake on opiskelijan henkilö- ja taustatietolomake, jonka opiskelija esitäyttää ja käy sitten yhdessä läpi ryhmänohjaajan kanssa. Keskusteluun on hyvä varata aikaa, jotta esille tuleviin ongelmakohtiin voidaan käyttää tarvittava määrä aikaa. Usein ryhmänohjaaja kuitenkin käy lomakkeita läpi opetustuntien lomassa, joten aikaa on rajallisesti. Opiskelijalle pitäisi kuitenkin tulla sellainen tunne, että tässä keskitytään nyt juuri häneen eikä niin, että liukuhihnalla käydään kaikkien lomakkeet läpi. Näin ollen opiskelijalle voi syntyä luottamus ryhmänohjaajaan ja ongelmistakin on helpompi puhua. Toisaalta jos ryhmänohjaaja käyttää aikaansa ryhmänsä jäseniin tutustumiseen, erityisopiskelijat ja ongelmatapaukset löytyvät jo alkuvaiheessa, ja tarvittavat ohjaustoimenpiteet voidaan aloittaa heti.

6.3 Toimijoiden tehtävät

6.3.1 Ryhmänohjaajan tehtävät

Ryhmänohjaajan olennaisin tehtävä on ryhmäyttäminen. Ryhmäyttämiseen on olemassa paljon hauskoja pelejä ja leikkejä, joita löytyy monista oppaista, mutta koska ryhmänohjaajat ovat erilaisia, kaikille ei leikkiminen sovi. Siksi tärkeintä ryhmäyttämässä on rehellisyys ja oman persoonan laittaminen peliin. Ryhmänohjaajan on ensin saavutettava ryhmänsä luottamus, jotta ryhmäläiset suostuvat avautumaan ja kertomaan itselleen tärkeistä asioista ryhmänohjaajalle. Ryhmänohjaajan rooli on olennainen opiskelijaryhmän ryhmäytymisen kannalta: ryhmänohjaajan on sitouduttava ryhmäänsä jotta saa ryhmän jäsenet sitoutumaan opintoihin http://www.edu.fi/ammattillinen/opinto_ohjaus/futuuri/Ryhmanohjaajan_kasikirja.pdf (erityisesti muistilista lukuvuotta aloitettaessa 2.1)

Meillä on opettajia, jotka ovat opettaneet talossa vuosikautia, mutta jotka eivät välttämättä ole toimineet ryhmänohjaajina moneen vuoteen. Ryhmänohjaajan toiminta on kuitenkin viime vuosina muovautunut talossamme aivan uudennlaiseksi. Enää ei riitä poissaolojen ja rästien seuranta kerran kuussa vaan tarvitaan enemmän ohjaustoimintaa: ohjauskeskusteluja ryhmässä ja kahden kesken sekä aktiivista kuuntelutaitoa ja empatiaa. Tällaisten ”uusien” ryhmänohjaajien suhteen opinto-ohjaaja toimii vertaistutorina ja tarjoaa keskusteluapua ja vinkkejä viime vuosien uusista tuulista ryhmänohjauksen saralla.

Ryhmänohjaaja jakaa opiskelijoille orientaatiopaketin (käsitellään tarkemmin luvussa 4.5) ja käy ensimmäisellä viikolla opiskelijoitten kanssa läpi Opiskelijan oppaan, jossa käsitellään kaikki tärkeimmät opiskeluun liittyvät asiat. Opinto-ohjaaja toimittaa ryhmänohjaajille

seuraavanlaisen muistilistan ensimmäisten päivien ja viikkojen osalta, jonka pohjalta ryhmänohjaajan on helpompi edetä järjestelmällisesti:

1. PÄIVÄ:

1. orientaatioviikon ohjelma + koulupäivien aikataulu yleensä
2. ruokailu
3. opiskeluvälineet eli mitä opiskelijalla on oltava mukana koulupäivinä!!! (myös muistitikku)
4. läsnäolovelvoite ja poissaolot
5. jaksojärjestelmä ja lukujärjestys
6. ryhmätunnus
7. ID-kortti + kuvaus
8. lukuvuoden aikataulu
9. koulun henkilökunta pääpiirteissään
10. ryhmänohjaajan rooli
11. muu ohjaushenkilökunta (opo, erva, kuraattori, terveydenhoitaja, tiimien vetäjät)
12. Tullaan tutuksi –lomake jaetaan

EKA VIIKKO:

1. Etelä-Savon ammattiopisto yleensä
2. Etelä-Savon ammattiopiston ja oman yksikön nettisivut
3. asiakirjamalli (entinen MAST-malli)
4. opiskelijoita kehoitetaan hankkimaan virallinen sähköpostiosoite koulun yhteydenpitoa varten, mallia: etunimi.sukunimi@ jne.
5. ASION käyttö ja läsnäoloilmoittautuminen
6. tutkinnon rakenne + mistä opinnot koostuvat
7. Tutor-toiminta (tutorit)
8. kaksoistutkinto (OPO)
9. Muut tärkeät asiat (opiskelijan oppaasta ja muuta mieleen tulevaa)
10. Tullaan tutuksi –haastattelut alkavat
11. Yhteinen aloituspäivä Urheilupuistossa

EKA JAKSO

1. Moodlen käyttö
2. tiedonsiirtopalaveri (kutsu tulee opinto-ohjaajan kautta)

3. Minä oppijana –tehtäväkokonaisuus Moodlessa
4. Lukitestit (Moodlessa)

6.3.2 Opiskelijatutorien tehtävät

Opiskelijatutorit ovat monella tavalla mukana orientaatioviikon toteutuksessa: Tutorit esittäytyvät heti ensimmäisenä päivänä ja käyvät tapaamassa omaa kummiryhmäänsä mahdollisuuksien mukaan viikon aikana. Ryhmänohjaajat voivat hyödyntää tutoreita ryhmäyttämisessä ja myös esimerkiksi käytännön asioiden ja erityisesti talon tilojen esittelyssä.

Tutoreitten harteilla lepää päävastuu orientaatioviikon päättävästä suunnistuksesta, johon aloittavat opiskelijat osallistuvat ryhmittäin. Tutorit suunnittelevat koulun alueelle erilaisia rasteja, joko tehtäviä tai kysymyksiä, ja parhaiten pärjänneet ryhmät palkitaan, mutta kaikille on tarjolla mehua ja pullaa suunnistuksen jälkeen.

Muussa aloitusvaiheen ohjauksessa tutorien osalta on vielä kehitettävää. Tutorien rooli painottuu syksyn edetessä usein oppilaitoksen markkinointitehtäviin, jolloin oman kummiryhmän tutorointi helposti jää toisarvoiseksi tehtäväksi.

6.3.3 Opinto-ohjaajan tehtävät

Opinto-ohjaajan roolina ensimmäisen viikon aikana on lähinnä ohjaustoimenpiteiden suunnittelu ja toteutus. Jatkossa opinto-ohjaaja pyrkii tarjoamaan palveluitaan uusille ryhmille: käy esittäytymässä ja kertomassa valinnaisaineista ja kaksoistutkintomahdollisuudesta yms. Syksyllä 2007 tarjotaan uusille opiskelijoille ns. pakollisena valinnaiskurssina kurssia, jolla käydään läpi oppimistaitoja käytännössä (Opiskelu liike-elämään). Opo on tällä kurssilla toisena vetäjänä, mikä helpottaa opion tutustumista aloittaviin opiskelijoihin. Samalla voidaan käydä läpi opinto-ohjaukseen liittyvää asiaa ja aineistoa.

Myös HOPSien tekoon opinto-ohjaaja osallistuu. Käytännössä kaikki osaamisen tunnustamiseen liittyvät asiat menevät opinto-ohjaajan kautta. Eniten tämä koskee täydentäjäryhmää, joka koostuu ylioppilaista tai jonkun muun toisen asteen tutkinnon suorittaneista. Toki joillain perusryhmien opiskelijoillakin on suoritettuna kursseja, joista saatua osaamista voidaan käyttää tutkinnossa.

6.3.4 Aineenopettajien tehtävät

Johtoahtuksena on, että ryhmäyttämiseen osallistuvat kaikki opettajat ja tutorit. Ensimmäisellä viikolla aineenopettajien ei ole tarkoitus syöksyä suin päin opetettavaan asiaan vaan ennemminkin kertoa uusille opiskelijoille omasta aineestaan ja sen merkityksestä liiketalouden opinnoissa. Myös aineenopettajille on ensimmäisten viikkojen ajan *tärkeää* pyrkiä sitouttamaan ryhmää opintoihin. Näin ollen oman aineen esittelyynkin voi käyttää ryhmäyttämiseen sopivia tehtäviä.

6.3.5 Muut toimijat

Oriantaatioviikon aikana opintosihiteeri, erityisopetusvastaava ja terveydenhoitaja pitävät omat tietoisikunsa uusille opiskelijoille. Opiskelijakorttia varten otetaan ID-kuvat kaikista uusista opiskelijoista.

6.4 Aloitusvaiheessa huomioitavaa

Opintojen alkuvaiheessa on ohjauksen kannalta muistettava huomioida monia eri asioita. Opiskelijoista suurin osa on nuoria, joille jo uuteen kouluun tulo ja uusiin ihmisiin tutustuminen asettavat suuria haasteita.

6.4.1 Ryhmäjako

Ennen opiskelun alkua opiskelijat jaetaan ryhmiin. Oppilaitoksessamme aloittaa yleensä yksi datanomiluokka, kaksi peruskoulupohjaista merkonomiluokkaa ja yksi ylioppilaspohjainen, ns. täydentäjäluokka, johon otetaan muunkin tutkinnon tai tutkinnon osia suorittaneita opiskelijoita.

Peruskoulupohjaiset merkonomiopiskelijat on jaettu yleensä niin, että kaksoistutkintoon tähtäävät, eli lukio-opinnot aloittavat opiskelijat ovat yhdessä luokassa. Tämä on tehty aina lukujärjestysteknisistäkin syistä. Heikompi luokka on käynyt kielistä ja matematiikasta kertauskurssit ns. pakollisina valinnaisina. Tänä vuonna näitä kertauskursseja on muokattu, ja ne ovat nyt pakollisia molemmille luokille, joten luokkajako on voitu tehdä niin, että ei jo valmiiksi synny ”parempi” ja ”heikompi” luokka –asetelmaa.

6.4.2 Orientoivat kurssit

Kuten jo aiemmin mainitsin, perinteiset kertauskurssit on tänä syksynä vaihdettu ns. orientoiviksi kurseiksi, ja ne ovat nyt ”pakollisia valinnaisia” kaikille ryhmille. Kuten aiemmin, nämä kurssit eivät kuulu kaksoistutkintoa suorittaville. Uutena käytäntönä opinto-ohjaaja pääsi mukaan orientoivien kurssien pitoon, kun entinen äidinkielen kertauskurssi

muutettiin muotoon Opiskelu liike-elämään. Kurssin sisältöön lisättiin yleistä opinto-ohjausta ja oppimisen taitoja. Äidinkielen opettajan kanssa keskustelimme, että perinteinen muoto lisättynä oppimistaitojen opiskelulla voisi olla parempi, mutta siinä tapauksessa opinto-ohjaustunteja pitäisi olla enemmän jo senkin takia, että opinto-ohjaaja oppisi heti aluksi tuntemaan ryhmät.

Tänä vuonna Opiskelu liike-elämään –kussilla olemme käyneet läpi oppimaan oppimisen asioita, mm. oppimistyyliä ja –tekniikoita. Jatkossa tarkoitus on tuoda nämä asiat enemmän ryhmän- ja opinto-ohjauksen tunneille jos kurssi ensi vuonna palautetaan kokonaan äidinkielen kertaukseksi.

6.4.3 Vanhempainilta

Vanhempainilta ensimmäisen vuoden opiskelijoiden vanhemmille ja huoltajille järjestetään perinteisesti syyskuun alkupuolella. Aiempina vuosina koulutusjohtaja on kirjoittanut ja allekirjoittanut kutsun ja opintotoimisto on huolehtinut kutsujen lähettämisestä koteihin. Uudessa tiimiorganisaatiossamme ei ole koulutusjohtajaa, joten tänä vuonna opinto-ohjaaja kirjoitti kutsun ja lähetti sen tiimivastaaville allekirjoitettavaksi, jotka toimittivat sen opintotoimistoon edelleen postitettavaksi. Lisäksi tiimivastaavat tekivät uuden päätöksen, että kutsut vanhempainiltaan lähetetään vain alle 18-vuotiaitten opiskelijoitten vanhemmille. Aiemmin olemme lähettäneet kutsut alle 20-vuotiaitten vanhemmille, jos opiskelijat asuvat vanhempiensa luona.

6.4.4 Erityistä tukea tarvitsevat opiskelijat

Ohjauksen toimijat pyrkivät yhä enemmän herättämään keskustelua opetuksen eriyttämisestä ja tukitoimista erityisen tuen tarpeessa oleville opiskelijoille. Nämä asiat koskevat aineenopettajia kunkin oman aineen mukaisesti, mutta myös laajempia yksikkökohtaisia päätöksiä on tarpeellista tehdä. Erityisesti koulutusyksikön johto: tiimivastaavat ja kehitysjohtaja on saatava valjastettua tähän kehitykseen mukaan. Tämä työ on nyt myös aluillaan yksikössämme, sillä erityistä tukea tarvitsevia opiskelijoita tuntuu tulevan sisään joka vuosi yhä enemmän.

7 Päätelmät

Tärkeimpinä tavoitteinani tälle työlle oli (1) kehittää uusia toimivia käytänteitä aloitusvaiheen ohjaustoimintaan, (2) koota aloitusvaiheessa tarvittavaa materiaalia, (3) selkeyttää toimijoiden rooleja aloitusvaiheessa, (4) sitouttaa henkilökuntaa aloitusvaiheen ohjaukseen, (5) kehittää

vertaistutor-toimintaa, (6) vahvistaa ryhmäyttämistä, (7) vähentää poissaoloja ja (8) vähentää keskeyttämisiiä.

Uusia käytänteitä syntyi muistilistojen muodossa ryhmänohjaajille ja Moodlen käyttöönotossa ryhmänohjauksen apuvälineeksi. Nämä molemmat asiat liittyvät myös materiaalin kokoamiseen. Moodle on erittäin hyvä apuväline, kunhan se saadaan toimimaan ja kaikkien käyttöön oppilaitoksessa. Vanhempi polvi vähän taistelee tätä uutta työkalua vastaan, mutta kun he oppivat sitä käyttämään, on tilanne monelta osin parempi ja sen hyödyntäminen tehostuu myös opetuksessa.

Roolien selkeyttäminen eteni myös nyt, kun talossa on vakituinen opinto-ohjaaja, jolla päävastuu aloitusvaiheen ohjauksesta ja tutor-toiminnasta on. Lisäksi ryhmänohjaajat ovat pikku hiljaa oppineet hyvinkin omavaraisiksi toiminnassaan. Kaikki ryhmänohjaajina toimivat opettajat perehdytetään vähitellen talon uusiin ryhmänohjauksen menetelmiin, keinoihin ja työkaluihin, mikä tehostaa myös henkilökunnan sitoutumista aloitusvaiheen ohjaukseen. Henkilökunnan sitouttaminen vaatii mielestäni lisätukea yksikön johdon taholta, mutta keskusteluista päätellen uskoisin, että ryhmänohjaajien koulutusta ollaan lisäämässä jatkossa.

Vertaistutortoiminnan kehittäminen on suuri haaste itselleni, mutta siihen aion panostaa reilummin sitten, kun olen saanut talomme ohjaussuunnitelman päivitettyä koko ohjauspolun osalta, joten tämän tavoitteen osalta tyydyn tekemään jatkosuunnitelmia.

Ryhmäyttämisen vahvistamiseen uskon myöskin tulossa olevan ryhmänohjaajien lisäkoulutuksen tuovan lisää tehoa. Omalta osaltani ja kokeneiden ryhmänohjaajien osalta tiedän, että ryhmäyttämiseen panostetaan joka vuosi todella paljon. On kuitenkin myönnettävä se tosiasia, että joissain ryhmissä ryhmäytyminen toteutuu helpommin ja ryhmänohjaajasta huolimatta. Toisten ryhmien osalta taas ryhmäyttäminen on erittäin haasteellista vaikka ryhmänohjaaja ja kaikki muutkin opettajat siihen panostaisivat.

Teorian osalta tavoitteitani tukivat parhaiten Lehtisen ja Jokisen aloitusvaiheen ohjauksen tavoitealueet (Lehtinen & Jokinen. 1996, 60). Ryhmänohjaajana ja opinto-ohjaajana olen itse pyrkinyt ja uskon muidenkin ryhmänohjaajien pyrkivän (1) myönteisen oppimisilmapiirin luomiseen. Orientaatioviikon aikana talon toimijat pyrkivät auttamaan opiskelijoita (2) muodostamaan yleiskuvan muodostaminen oppilaitoksen toimintakulttuurista ja opiskelusta meillä. Ryhmäyttämisen ja ryhmään sitouttamisen kautta on pyritty luomaan kullekin opiskelijalle (3) henkilökohtainen, aktiivinen ote tavoitteellisiin opintoihin. Orientaatioviikolla aineenopettajien ja koko alkusyksyn ajan opinto-ohjaajan tavoitteena on ollut opiskelijoiden

saaminen (4) orientoituminen ammatillisiin opintoihin. Tänä syksynä aloittaneiden opiskelijoiden osalta (5) henkilökohtaisen opintosuunnitelman laatimisprosessi on käynnistetty ryhmissä ja yksilötasolla kaikille.

Aloituvaiheen kehittämiseen jää vielä tehtävää tulevillekin vuosille. Onneksi talossamme oli olemassa toimiva konsepti, jota oltiin kehittämässä ja parantelemassa, mutta jota ei tarvinnut lähteä alusta asti rakentamaan. Uskon että tänä syksynä aloittaneet opiskelijamme ovat saaneet yhtä hyvän alun opintoihinsa kuin aiempina vuosina aloittaneetkin, mutta ehkä jatkossa voimme tarjota vielä laadukkaampaa aloitusvaiheen ohjausta.

Oppilaitoksessamme tapahtunut organisaation muutos vaikeutti osaltaan jonkin verran kehittämistyötä. Uudessa tiimiorganisaatiossamme ei nimittäin enää ole yksikön sisäistä ohjaustiimiä eikä ohjaushenkilöstön kokoontumisille ole enää resursseja muuta kuin ryhmäohjauksen puitteissa. Ryhmäohjaukseen varattu resurssituntimäärä on muutenkin riittämätön. Omalta osaltani tämä aiheutti mm. aukkoja tiedonsiirrossa viime vuoden ohjausvastuun kantajilta, toisaalta omalta osaltani tiedonsiirrossa ryhmäohjaajille. Kun kokousajat ovat kortilla ja ryhmäohjaajat miettivät tuntiensa riittämistä, on vaikea olla kehittämässä uusia käytänteitä. Ryhmäohjaajat ottavat varmasti ilolla uudistukset vastaan ja kommentoivat niitä varsinkin, jos tarjolla on työtä helpottavia sähköisiä toimintatapoja. Moodle-oppimisympäristön kehittämiseen en ole kuitenkaan ennättänyt paneutua vaan olen pyrkinyt suoriutumaan päivittäisistä kiireellisistä ohjaustöistä ja opetustunneista.

Resurssien ja ennen kaikkea ajan riittämättömyys on kaikkein suurin ongelma ohjauksen kehittämisessä oppilaitoksessamme. Toisaalta ohjaukseen panostetaan puheissa, mutta ei kuitenkaan niin paljoa, että 300 opiskelijan yksikössä olisi täysipäiväinen opinto-ohjaaja. Tuntimäärää on kuitenkin lisätty aiemmista vuosista vastaamaan vaadittavaa 1,5 tuntia / opiskelija. Neljännen vuoden opiskelijoiden ohjaus on tänä vuonna siirretty koulutusohjelmavastaavilta opinto-ohjaajalle, ja itse asiassa nämä opiskelijat teettävät alkusyksystä eniten työtä.

Orientaatiovaiheen ohjauksessa työnjako on tällä hetkellä mielestäni melko selkeä. Toisaalta tutor-opiskelijoiden panosta on mahdollista lisätä ja kaikkien muidenkin toimijoiden panosta tehostaa selkeämmällä ohjeistuksella ja yhteistyöllä. Tämän mahdollistavat aiempaa pysyvämmät ohjauksen käytännöt nyt kun talossa on vakituinen ja pysyvä opinto-ohjaaja.

Suunnitelma aloitusvaiheen kehittämiseksi on nyt tehty, kehitystyö jatkuu suunnitelman mukaisesti tulevina vuosina.

Lähteet

Laaksonen, P. & Wiegand, E. 2000. Oppilasko ongelma? Oppilashuolto koulun systeemeissä. Jyväskylä: Gummerus.

Lairio, M. & Puukari, S. 1999. Muutoksista mahdollisuuksiin. Ohjauksen uutta identiteettiä etsimässä teoksessa Lairio, M. ja Puukari S. 1999. (toim.) Ohjaus käsitteenä ja ammattina. Jyväskylä: KTL, 9-22.

Lehtinen, E.; Jokinen, T. 1996. Tutor - Itsenäistyvän oppijan ohjaaja. Juva: Atena Kustannus.

Lerkkanen, J. 2002. Koulutus- ja uravalinnan ongelmat. Koulutus- ja uravalinnan tavoitteen saavuttamista haittaavat ajatukset sekä niiden yhteys ammattikorkeakouluopintojen etenemiseen ja opiskelijoiden ohjaustarpeeseen. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 14.

Lerkkanen, J. 29.08.2006. Ohjaus-käsite. Luentomoniste.

Niemistö, R. 1998. Ryhmän luovuus ja kehitysehdo. Tampere: Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus.

Numminen, U., Heino, J., Joronen-Vallin, K., Karlsson, R., Lerkkanen, J., Virtanen, R. & Pirttiniemi, J. 2005. Miten tuemme opiskelijaa oppilaitoksessamme? Opas ammatillisen oppilaitoksen opinto-ohjaussuunnitelman laatimiseen. Opetushallitus.

Onnismaa, J. 2007. Ohjaus- ja neuvontatyö. Aikaa, huomiota ja kunnioitusta. Helsinki: Gaudeamus.

Onnismaa, J.; Pasanen, H.; Spangar, F. 2000. Ohjaus ammattina ja tieteenalana 1. Juva: PS-Kustannus.

Opiskelutekniikat. Viitattu 27.10.2007.

<http://www.peda.net/veraja/opofi/jkl/hemminki/opiskeluntueksi/opiskelutekniikat>

Oppimistyylit ja strategiat. Viitattu 28.10.2007.

<http://www.tkk.fi/Yksikot/Opintotoimisto/Opetuki/tehopenaali/itsetuntemus/oppimistyylit.htm>

Osaava nuori työelämään. Viitattu 13.11.2007.

<http://www.uku.fi/mci/tyoelamaan/ohjausjarjestelma.shtml>

Ruponen, R., Nummenmaa, A-R., & Koivuluhta, M. 2000. Ryhmäohjaus muutoksen mahdollisuuden maisemana. Teoksessa Onnismaa, J., Pasanen, H., & Spangar, P. (Toim.) Ohjaus ammattina ja tieteenalana. Juva: PS -kustannus, s. 162-188.

Ryhmäohjaajan käsikirja. Viitattu 10.11.2007.

http://www.edu.fi/amatillinen/opinto_ohjaus/futuuri/Ryhmanohjaajan_kasikirja.pdf

Väyrynen, P. 2005. OPEMONEEN. Hyviä käytäntöjä ja malleja Opetusjärjestelyjen ja -menetelmien kehittämishankkeesta ammatillisessa peruskoulutuksessa

Liite 1 ALOITUSVAIHEEN OHJAUKSEN TEHTÄVÄJAKO

TOIMENPIDE	MILLOIN	KUKA	MITEN	VALMIS (PVM)
perehdytys oppilaitoksen tiloihin	1.päivä	Tutorit, ryhmänohjaaja (ro)	kierrättämällä talossa, suunnistus ryhmissä	
perehdytys opintoihin	orientaatioviikko	tutorit, ro, opo, aineenope	orientaatioviikolla, ro-tunneilla, opon tunneilla, aineenopettajat tunneillaan	
tulohaastattelu	1. jakson aikana	ro	opiskelija täyttää Tullaan tutuksi -lomakkeen ja käyd. yhdessä läpi	
perehdytys uusiin työtapoihin	1. jakson aikana	tutorit, ro, opo, aineenope	orientaatioviikolla, ro-tunneilla, opon tunneilla, aineenopettajat tunneillaan	
perehdytys oppilaitoksen tapoihin	1. jakson aikana	tutorit, ro, opo, aineenope	orientaatioviikolla, ro-tunneilla, opon tunneilla, aineenopettajat tunneillaan	
oppimisvaikeuksien havaitseminen	1. jakson aikana	ro, aineenopettajat	ro-tunneilla, muilla tunneilla -> ilmoitus ervalle	
oppimisvaikeuksien hoitaminen	koko opintojen ajan	erva + aineenopettajat	erva suosittaa toimintamallia	
HOPSin teko täydentäjille	1. jakson aikana	opo	hyväksiluvut entisistä opinnoista ja työkokemuksista	
HOPSin teko muille	1. vuoden aikana HOPS-vihko käyttöön, 2. vuonna HOPS	ro	1. vuonna vihkoon valinnaiset, hyväksiluvut, TOPP, 2. vuonna HOPS-lomake ko-valinnan mukaan	
hyväksiluku / osaamisen tunnustaminen	ks. edellä	opo	todistusten mukaisesti	
valinnaisaineiden esittely	1. 2. ja 3. vuonna eri aikaan vuodesta	opo	kerää valinnaiset, paketoit ja esittelee opiskelijoille; yhdessä varmistetaan mitkä toteutuvat	
yhteistyön aloittaminen kotien kanssa	1. jakson aikana soitto kotiin	ro (muut ohjauksen toimijat tarpeen vaatiessa)	soitto jokaisen huoltajille, opintokortit kotiin 1. jakson jälkeen	
henkilökohtainen ohjaus kriittisessä opintojen alkuvaiheessa	1. jakson aikana	ro, opo	ro:n ja opo:n huoneet ja vastaanottoajat opiskelijoille tiedoksi	

yhteys opinto-ohjaajaan	jatkuvasti	opo	vastaanottoajat, sähköpostiosoite ja puh.nro näkyvillä oman huoneen ulkopuolella ja tiedossa toimistossa	
turvaverkot	jatkuvasti	koko koulun henkilökunta ja opiskelijat	ryhmyttäminen ja sitä kautta huolehtiminen kaikista opiskelijoista	
syrjäytymisen ehkäisy	jatkuvasti	koko koulun henkilökunta ja opiskelijat	ryhmyttäminen ja sitä kautta huolehtiminen kaikista opiskelijoista	
ohjaus opintojen keskeytyessä	jatkuvasti	ro, opo, MASTin OPO	ro ohjaa eteenpäin oman opon puheille, joka selvittää tilannetta edelleen	
ohjaus pienryhmä- ja luokkaohjauksessa	jatkuvasti	ro, opo, aineenopettajat	sisällöt käydään läpi ohjausryhmässä	
internet-sivut ohjauksen apuna	jatkuvasti	?	opo päivittää Moodlen ohjaussivuja	
ohjauksesta tiedotus	jatkuvasti	opo	ilmoitustaulu, sähköposti, Moodle, nettisivut	
opiskelijahuoltoryhmä	jatkuvasti	erva	erva kutsuu koolle tarvittaessa	
opiskelijoiden henkisestä ja fyysisestä terveydestä huolehtiminen	jatkuvasti	koko koulun henkilökunta ja opiskelijat	ryhmyttäminen ja sitä kautta huolehtiminen kaikista opiskelijoista	

Liite 2 Orientaatioviikon ohjelma 2007

Orientaatioviikko syksy 2007			
Ryhmät 7SA, 7SB, DT7S, 7ST			
Tiistai 14.8.	Keskiviikko 15.8.	Torstai 16.8.	Perjantai 17.8.
<p>9.00 Aloitus (auditorio) kp, tiimien vetäjät, opettajat, opo, ro:t, tutorit</p> <p>10.00 Tutustuminen / ryhmät + lukujärjestykset, mapit ro, tutorit</p> <p>10.45 Ruokailu Tutorit</p> <p>11.15 Tutor- ja opiskelijajyhdistystoiminta, kierrätys talossa Tutorit</p> <p>12.15 – 14.00 Ryhmänohjaaja jatkaa Ro</p>	<p>8.00 –10.45 Opetusta työjärjestyksen mukaisesti + opintos sihteeri, opo ja erva, terveydenhoitaja</p> <p>10.45 Ruokailu</p> <p>11.15 – 13.00 Opetusta työjärjestyksen mukaisesti</p> <p>11.15 ID-kuvaus 7SB</p> <p>12.15 ID-kuvaus DT7S</p> <p>13.15 - 14.00 Opetusta työjärjestyksen mukaisesti</p> <p>13.15 ID-kuvaus 7SA</p>	<p>8.00 - 10.45 Opetusta työjärjestyksen mukaisesti</p> <p>9.00 ID-kuvaus 7ST</p> <p>10.45 Ruokailu</p> <p>11.15 – 12.45 Opiskelutaidot ja opintoihin motivointi, opintojen suunnittelu, ryhmäytys Ro</p> <p>13.00 – 14.00 luento työelämästä auditoriossa Pasi Toppari, Citymarket</p> <p>Tiimien vetäjät, Kp, ro:t, tutorit</p>	<p>8.00 – 10.45 Opetusta työjärjestyksen mukaisesti</p> <p>10.45 Ruokailu</p> <p>11.15 – 13.00 Tutorien tapaaminen + suunnistus, palkintojen jako Tutorit</p> <p>13.15 – 14.00 Viikon koonti, kertausta viikon asioista – tuntevatko kaikki toisensa? Ro</p>